

sua professione fidei, et in responsione ad epistolam Hormisdæ ad Possessorem, orthodoxe doctrinam de gratia explicat, et Semipelagianos acriter insectatur. Sed hic auctor a nobis prætermittitur; tum quia non catholicus, sed Eutychiannus fuisse creditur; tum etiam quia in illa responsione ad Hormisdam graviter peccat contra Hormisdam Pontificem, licet in doctrina de gratia revera non erret, ut in superioribus, tractando de libris Fausti, satis adnotatum est.

27. *Ultima Patrum SS. manus qui gratiam tuentur.* — *De Isidoro.* — *D. Damasceni locus insignis.* — *Venerabilis Bedæ disputatio.* — Post illa vero antiqua tempora, in quibus controversia cum Pelagianis viguit, multi etiam gravissimi Patres eandem catholicam de gratia doctrinam, quidam quidem breviter et per occasionem in scriptis suis tradiderunt, alii vero ex professo propria de divina gratia opuscula reliquerunt. Inter priores ponimus imprimis Isidorum, qui, præterquam quod inter hæreses Pelagianam numerat, quia liberum arbitrium gratiæ præferret, et Fulgentium et alios Patres contra Pelagium scribentes mirifice laudat, in libro secundo Sentent., c. 5 et 6, et in libro de Different. Spiritual., cap. 27, summam catholicam doctrinam de gratia et prædestinatione colligit. Illa vero loca quoad aliqua verba expositione indigent, quam postea suis locis trademus. Deinde notari potest insignis locus Damasceni libro secundo de Fide, cap. 29 et 30, ubi doctrinam de præscientia, prædestinatione et gratia breviter complectitur. Beda etiam, in Præfatione ad Cantica, egregiam habet disputationem contra Julianum Pelagianum, qui eo prætextu librum Canticum exposuerat, ut ab humano amore et fœda voluptate illum discerneret, cum tamen revera ad suum errorem confirmandum id fecisset. Et in reliquis operibus suis, passim sententiis Augustini utitur, et eodem modo Scripturas exponit quæ de gratia Dei loquuntur.

28. *D. Thomas D. Augustini defensor.* — In posteriori ordine ponimus imprimis Anselmum, in libro de Concord. prædestinationis et gratiæ cum libero arbitrio, præter ea quæ, in aliis opusculis et in expositionibus Epistolarum Pauli, consentanea ad Augustinum docet. Deinde Bernardus, lib. de Grat. et liber arbit., ut alios plures omittam, quos late refert Coccius, tomo primo Thesaur., libro primo, articulo quarto. Solum hoc loco D. Thomam adjungimus, quia sicut in explicandis fidei mys-

teriis, cæteris scholasticis theologis antefertur, et primis Ecclesiæ Doctoribus comparatur; ita in illustrandis difficillimis de gratia et libero arbitrio controversiis, ipsi Augustino eum supparem reputamus. Nam et illius doctrinæ sectator est ac defensor acerrimus, et in rebus obscuris et ambiguis, mentis ejus est diligentissimus indagator et fidelissimus interpret. Quapropter, cum in aliis lucubrationibus nostris ac theologicis disputationibus, D. Thomam semper tanquam primarium duces et magistrum habuerimus, ejusque doctrinam pro viribus intelligere, defendere ac sequi conati fuerimus, in præsentī opere, multo majori studio et affectu id præstare curabimus; speramusque cum divino auxilio consecuturos esse, ut a vera ejus mente atque sententia, in nulla re gravi aut alicujus momenti discedamus; non ex nostro capite, sed ex antiquis ejus expositoribus ac sectatoribus, et ubi illi defuerint, ex variis ejusdem locis inter se collatis eam eliciendo. Quia vero, ut homines, interdum ab scopo errare possumus, quidquid in hoc opere dixerimus, Apostolicæ Sedis iudicio humiliter subjicimus.

CAPUT VII.

DE LIBRO D. AUGUSTINI DE GESTIS CONTRA PELAGIUM IN CONCILIO PALÆSTINO, PER 22 CAPITULA DISTRIBUTO.

Monitum lectorem volumus opus hoc de Gratia, editione posthumum, multo ante annum 1614 scriptum fuisse ab auctore; quod ergo hodie Augustini operibus Parisiis excussis prædicto anno 1614, liber de Gestis Pelagii insertus circumferatur, neque veritatem elevat eorum quæ hoc in capite præfatur Suarius, neque deprimit utilitatem, sed potius mutam sibi Parisiensis Conimbricensisque editiones auctoritatem conciliant. — (Notas omnes ad calcem paginarum rejecimus, et quasdam addidimus.—*Edit.*)

De Actis in hoc Concilio multo tempore fuisse Augustinum sollicitum, eaque vehementer desiderasse et petisse, ex epist. ejus 252 ad Joannem Hierosolymitanum manifestum est: tandemque illa obtinuisse, et super illa librum quemdam ad venerabilem Senem Aurelium scripsisse, ipse testatur lib. 2 de de Peccat. orig., cap. 14, et in lib. 2 Retract., cap. 47, ubi causam addit, *ne illo* (id est Pelagio) *quasi absoluto, eadem quoque dogmata putarentur iudices approbasse, quæ ille nisi damnasset, nullo modo, nisi damnatus, exisset.* Hic ergo liber hactenus desiderabatur, quia inter opera Augustini typis mandata non continetur, ante paucos vero annos primum in-

ventus est in Bibliotheca manuscripta Abbatiae Sancti Bartholomæi Fesularum Canonicorum Regularium Lateranensium, et postea alius liber omnino similis inventus dicitur Florentiæ in Bibliotheca magni Ducis, ut a viro quodam nobili, docto, ac fide dignissimo accepi, de cujus manu exemplar habui, quod fidelissime transcripsi. Cumque illum attente legissem, non solum ex indicibus ac conjecturis probabilibus, et ex gravi hominis auctoritate, sed etiam ex phrasi et discursu libri, et Augustini opus esse, ejusque ingenium præ se ferre, et doctrinam continere, manifeste comperi. Et quoniam ad hujus nostri operis perfectionem, utilissimum ac fere necessarium esse existimamus, et an ab aliis promulgandus sit ignoramus, illum hoc loco præmittendum duximus, nihil omnino de verbis Augustini immutando. Quia vero in eodem exem-

plari variæ interdum lectiones notabantur, quæ nobis magis placuerit in textu ponemus; alias, ubi res clara videbitur, omitemus; ubi vero fuerit dubia, in marginem rejiciemus; et cur unam præ aliis eligamus, interdum proferemus. Ubi depravatus videbitur textus, nihil immutabimus, illius tamen correctionem quam aptiorem judicaverimus, adnotabimus. Simili ratione, cum in eodem exemplari liber hic in capita divisus sit, et divisio non videatur ab Augustino facta, quia, multis in locis, minus apta minusque rationi consentanea nobis visa est, alio commodiori modo capita dividemus, semper tamen antiquam divisionem in margine adnotabimus. Ac denique, ubi opportunum videbitur, breve aliquod scholium, litteris A, B, etc. indicatum, ad majorem rei declarationem, aut confirmationem adjiciemus. Liber igitur sic habet.

D. AUGUSTINI HIPPONENSIS EPISCOPI

LIBER AD S. EPISCOPUM AURELIUM

DE GESTIS PELAGII CONTRA ADVERSARIOS GRATIÆ DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI.

Postquam in manus nostras², sancte Papa Aureli, Ecclesiastica gesta venerunt, ubi Pelagius ab Episcopis 14 provinciæ Palæstinae catholicus est pronuntiatus, cunctatio mea terminum accepit, quo disserere aliquid plenius atque fidentius de ipsa ejus defensione dubitabam. Hanc enim jam in quadam chartula quam mihi ipse miserat, legeram. Sed, quia ejus cum illa nullas a se datas litteras sumpseram, vererebar ne aliquid aliter in meis verbis inveniretur, quam legeretur in Episcopalis gestis; atque ita forsitan negante Pelagio quod ipse mihi illam chartulam miserit, quoniam facile convinci uno teste non posset, ego potius ab iis qui ei neganti faverent, aut suppositæ falsi-

tatis, aut (ut mitius dicam) temerariæ credulitatis arguerer. Hunc ergo pertractato³, quæ gesta testantur, jam quantum mihi videbar, utrum pro se ille sic egerit dubitatione sublata, profecto, et de ipsius defensione, et de hoc opere nostro Sanctitas Tua, atque omnis qui legerit, facilius et certius judicabit.

CAPUT I.

DE PRIMA PROPOSITIONE PELAGIO OBJECTA.

Primum itaque Domino Deo, rectori custodique meo, ineffabiles ago gratias, quod me, de sanctis fratribus et Coepiscopis nostris, qui in ea causa iudices consederunt, opinio non fe-

NOTE SUAREZ.

¹ Ita habebat exemplar. Possidius vero in indiculo ita scribit: *Contra gesta Pelagii liber unus.* At liber non est contra Gesta, sed contra Pelagium. Unde Augustinus, lib. de Peccato Orig., c. 14, titulum indicat *de gestis Palæstini*, et in idem redit, quod ait in c. 47, l. 2 Retract.: *Cum in manus nostras eadem gesta*

venissent, scripsi de his librum, etc.

² Sine dubio hæc lectio præferenda est, quia altera (*vestras*) intentioni Augustini nihil inservit, ut facile consideranti constabit.

³ Mendosus videtur locus, legendumque videtur: *Hoc ergo pertractato vel peracto, quod Gesta testantur, vel His pertractatis, etc.*

fellit. Responsiones enim ejus non immerito approbaverunt, non curantes quo modo ea quæ objiciebantur in opusculis suis posuerit, sed quid de his in præsentis examinatione responderit. Alia est enim causa fidei non sanæ, alia locutionis incautæ. Denique¹ in his quæ de libello quem dederunt Sancti Patres, et Coepiscopi nostri, Galienus et Lazarus, qui, propter gravem (sicut postea probabilius comperimus) unius eorum ægritudinem, præsentibus esse minime potuerunt, recitata sunt objecta Pelagio, illud est primum quod in libro suo quodam scribit: *Non posse esse sine peccato, nisi qui legis scientiam habuerit.* Quo recitato, Synodus dixit: Tu hoc edidisti, Pelagi? At ille respondit: Ego quidem dixi, sed non sicut illi intelligunt, non posse² peccare, nisi qui scientiam legis habuerit, sed adjuvari per legis scientiam ad non peccandum, sicut scriptum est: Legem in adjutorium dedit illis. Hoc audito, Synodus dixit: Non sunt aliena ab Ecclesia quæ dicta sunt a Pelagio.

Plane aliena non sunt quæ respondit; illud vero quod de libro ejus prolatum est, aliud sonat. Sed hoc Episcopi Græci homines, et ea verba per interpretem audientes, discutere non curarunt, hoc tantum intuentes quid ille qui interrogabatur, sensisse se diceret, non quibus verbis eadem sententia in libro ejus scripta diceretur. Aliud est autem hominem per scientiam legis ad non peccandum adjuvari, et aliud est non posse esse sine peccato, nisi qui scientiam legis habuerit: cum videamus, exempli gratia, et sine tribulis areas tritulari, quamvis adjuvent, si adsint: et sine pædagogis posse pueros pergere in scholam, quamvis ad hoc non sint inutilia pædagogorum adjumenta: et multos ab ægritudine sine medicis convalescere, quamvis manifesta sint adjutoria medicorum: et aliis³ sine cibis pane homines vivere, quamvis panis adjutorium valere plurimum non negetur. Et alia multaque, nobis tacentibus, cogitanti facile occurrunt. Profecto admonemur adjutoriorum genera esse duo; alia quippe sunt sine quibus illud ad quod ad-

juvant effici non potest, sicut sine navi navigat nemo, nemo sine voce loquitur, nemo sine pedibus graditur, nemo sine luce intuetur, et multa hujus modi: unde est etiam illud, quod nemo sine Dei gratia recte vivit. Alia vero sunt adjutoria, quibus sic adjuvamus, ut, etiam si desint, possit alio modo fieri, propter quod ea requirimus, sicut illa sunt quæ commemoravi: tribula ad fruges terendas, pædagogus ad puerum ducendum, medicamentum⁴ humanitate confectum ad recipiendam salutem, et cuncta talia.

Quærendum est igitur ex quo duorum istorum generum sit talis scientia, id est, quomodo adjuvet ad non peccandum? Si eo modo ut sine illa hæc non possit impleri, non solum Pelagius verum respondit in iudicio, sed etiam verum scripsit in libro. Si vero eo modo ut adjuvet quidem, si adfuerit, possit tamen illud ad quod juvat alio modo fieri, etiamsi ista defuerit; verum quidem respondit in iudicio, quod merito Episcopis placuit, adjuvari hominem ad non peccandum legis scientia, sed non verum scripsit in libro, non esse hominem sine peccato, nisi qui scientiam legis habuerit, quod indiscussum iudices reliquerunt, latini sermonis ignari, et ejus qui causam dicebat confessione contenti, præsertim ubi ex adverso nullus adstaret, qui verba libri ejus exponendo aperire interpretem cogeret, atque unde fratres non frustra moverentur, ostendere. Paucissimi quippe sunt legis periti, multitudinem autem membrorum Christi usquequaque diffusam, et legis tam profundæ ac multiplicis imperitam, simplicis fidei pietas, et spes firmissima in Deo, et charitas sincera commendat, quæ, his donis prædita, gratia Dei se confidit a peccatis posse mundari.

⁵ Ad hoc si forte Pelagius responderet, hanc ipsam se dixisse scientiam legis, sine qua non potest homo liber esse a peccatis, quæ per doctrinam fidei a neophytis atque in Christo parvulis traditur, qua etiam baptizandi catechantur, ut symbolum noverint: non quidem ista intelligi solet, quando habere quisquam

NOTE SUAREZ.

¹ Licet superius, cap. 21, Acta Concilii, ut non interrupta sed continuata serie haberentur, recitaverimus, ut sic melius intelligerentur, nihilominus hic omitti non potuerunt, ut integrum opus Augustini traderemus, ejusque sententia in singulis capitibus melius perciperetur.

² Vide commentar. in tomo 28. (Not. Edit.)

³ Legendum arbitrator, et aliis cibis sine pane posse homines vivere; nam si sententia esset, posse homines solo pane sine aliis cibis vivere, subdendum consequenter esset, quamvis aliorum ciborum adjutorium valere plurimum non negetur. Alias discursus non subsistet.

⁴ Forte, humana arte.

⁵ Hic incipiebat caput 2.

CAPUT II.

DE SECUNDA PROPOSITIONE OBJECTA PELAGIO.

¹ Legatur, et aliud capitulum; et lectum est, in eodem libro suo, potuisse omnes voluntate propria regi. Quo lecto, Pelagius respondit: Et hoc dixi propter liberum arbitrium, cui Deus adjutor est eligenti bona; homo vero peccans, ipse in culpa est, quasi liberi arbitrii. Quo audito, Episcopi dixerunt: Neque hoc alienum est ab ecclesiastica doctrina.

Quis enim condemnaret liberum arbitrium, vel negaret, cum quo Dei adjutorium prædicatur. Quapropter et sententia respondentis merito Episcopis placuit. Et tamen illud, quod in libro ejus positum est, Omnes voluntate propria regi, fratres qui noverant quid adversus Dei gratiam isti soleant disputare, procul dubio debuit permovere; sic enim dictum est: *Omnes propria voluntate regi, tanquam Deus neminem regat, et frustra scriptum sit: Salvum fac populum tuum, et rege eos, et extolle illos usque in sæculum.* Ne remaneant utique, si voluntate propria sine Deo reguntur, velut oves non habentes pastorem; quod absit a nobis. Nam procul dubio plus est agi, quam regi; qui enim regitur, aliquid agit, et a Deo regitur, ut recte agat. Qui autem agitur, agere aliquid ipse vix² intelligitur, et tamen tantum præstat voluntatibus nostris gratia Salvatoris, ut non dubitet Apostolus dicere: *Quotquot spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei.* Nec aliquid in nobis libera voluntas melius agere potest, quam ut illi se agendo³ commendet, qui male agere non potest, et hoc cum fecerit, ab illo se ut faceret adjutam non dubitat, cui dicitur in Psalmo: *Deus meus, misericordia ejus præveniet me.*

NOTE SUAREZ.

¹ Hic incipiebat caput 3.

² Hic forte quispiam ex mente Augustini colligat, quem Deus agit, non cum indifferentia agere, neque cum potestate non agendi, et resistendi motioni Dei. Hunc vero sensum excludit particula *vix*, quæ potius denotat eum, qui a Deo agitur, aliquid agere, licet non a se, sed ex motione Dei. Unde de illo qui, sic motus, bonum diligit, ait paulo inferius Augustinus: *Non solum voluntas id agit, sed divinitus adjuvatur.* Et rursus inferius: *Se Spiritu Dei agi, et regi gratulantur.* Idem ergo est a Deo agi, quod regi, ac subinde sicut qui regitur aliquid agit, ita qui agitur. Quod alibi

diserte Augustinus explicuit dicens sermone 13 de Verbis Apostoli: *Quotquot Spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt. Dicit mihi aliquis: ergo agimur, non agimus. Respondeo: imo et agis, et ageris, et tunc bene agis, si a bono ageris. Spiritus enim Dei, qui te agit, agentibus adjutor est: ipsum nomen adjutoris præscribit tibi, quia et tu ipse aliquid agis. Nemo adjuvatur, si ab illo nihil agatur; quotquot enim spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei, non littera, sed spiritu, non lege præcipiente, ministrante, promittente, sed spiritu exhortante, illuminante, adjuvante.*

³ Forte agenda.

Denique, in illo libro ubi illa capitula Pelagius scripsit, huic positioni, qua dixit, omnes voluntate propria regi, et suo desiderio unumquemque dimitti, subiecit aliquid de testimonio Scripturarum, quo satis appareat non se sibi hominem regendum debere committere. Ait enim de hoc ipso Sapientia Salomonis: *Sum quidem et ego mortalis homo similis omnium, ex genere terreno illius qui prior factus est; et cætera usque ad eum capitali finem, ubi legitur: Unus ergo omnibus introitus ad vitam, et similis exitus. Propter hoc optavi, et datus est mihi sensus, et innocavi, et venit in eum spiritus sapientiæ? Nonne luce clarius apparet quemadmodum iste, considerata miseria fragilitatis humanæ, non est ausus se regendum sibi committere, sed optavit, et datus ei sensus, de quo dicit Apostolus: Nos autem sensum Domini habemus, et invocavit, et venit in eum spiritus sapientiæ? Hoc enim spiritu, non viribus propriæ voluntatis reguntur et aguntur, qui filii sunt Dei.*

Nam et illud quod posuit de Psalmo in eodem capitulorum libro, ut quasi probaret omnes voluntate propria regi: *Dilexit maledictum, et veniet ei, et noluit benedictionem, et elongabitur ab eo; quis nesciat, hoc non vitium esse naturæ, sicut eam condidit Deus, sed voluntatis humanæ, quæ recessit a Deo? Verumtamen si non dilexisset maledictionem, et voluisset benedictionem, et in hoc ipso voluntatem suam divina gratia negaret adjutam; ingratus atque impius sibi regendus dimitteretur, ut sine rectore Deo præcipitatus, non se a seipso regi potuisset pœnis experiretur. Sic etiam in illo testimonio, quod in eodem libro eidem titulo subdit: *Apposuit tibi aquam et ignem; ad quod vis porrige manum tuam. Ante hominem bonum et malum, vita et mors, quod placuit dabitur illi*, manifestum est quod si ad ignem manum mittit, et malum ac mors ei placet, id voluntas hominis operatur; si autem bonum et vitam diligit, non solum voluntas id agit, sed divinitus adjuvatur, sufficit enim sibi oculus ad non videndum, hoc est, ad tenebras; ad videndum vero lumine suo non sibi sufficit, nisi illi extrin-*

secus adiutorium clari luminis præbeatur.

Absit autem ut ii qui secundum propositum vocati sunt, quos præcivit et prædestinavit conformes imagini filii sui, suo ut pereant desiderio permittantur. Hoc enim patiuntur vasa iræ, quæ perfecta sunt ad perditionem, in quorum etiam ipsa perditione notas facit Deus divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ suæ. Propter hoc enim cum dixisset: *Deus misericordiæ ejus præveniet me*, continuo subiecit: *Deus meus demonstrabit mihi inimicis meis*. Illis ergo sit ¹ quod scriptum est: *Tradidit illos Deus in desideria cordis eorum*; non autem sic prædestinatis, quos regit spiritus Dei, quoniam inanis non est vox eorum: *Ne tradas me, Domine, a desiderio meo peccatori*. Quandoquidem, et contra ipsa desideria sic oratum est, ut diceretur: *Aufer a me concupiscentias ventris et desideria concubitus, ne apprehendant me*. Præstat hoc Deus illis quos subditos regit, non autem illis qui se idoneos ad seipsos regendos putant, et præidenti cervicæ propriæ voluntatis illum dedignantur habere rectorem.

Quæ cum ita sint, filii Dei qui hoc novērunt, et se Dei spiritu regi et agi gratulantur, quomodo ² moveri potuerunt, cum audirent vel legerent a Pelagio scriptum, omnes voluntate propria regi, et suo desiderio unumquemque dimitti? Et tamen quia, interrogatus ab Episcopis, quid mali sonarent illa verba persensit, responditque hoc se dixisse propter liberum arbitrium, continuo subjiciens: Cui Deus adiutor est eligenti bona, homo vero peccans, ipse in culpa est quasi liberi arbitrii; hanc quoque sententiam pii iudices approbantes, quam incaute vel quo sensu illa in libro ejus verba sint posita, considerare vel quærere noluerunt; sufficere existimantes ita cum confessum esse liberum arbitrium, ut eligenti bona Deus esset adiutor, peccans vero esset in culpa, ad hoc sibi sufficiente propria voluntate. Ac per hoc Deus regit, quibus adiutor est eligentibus bona; et ideo bene ³ regunt, quidquid regunt, quoniam ipsi reguntur a bono.

NOTE SUAREZ.

¹ Alias fit.

² Ita plane legendum est, non *moneri*, prout addebatur in margine. Deest tamen negatio; dicendum est enim, *quomodo non moveri potuerunt?* nam sensus Augustini est, merito moveri potuisse.

³ Ita legendum est in utroque loco, non *regit*, prout in margine addebatur. Nam sensus Augustini est, eos qui regunt, quidquid regant, id est, sive alios, sive seipsos, ideo bene regere, quia Deus eos regit, eisque est adiutor, ut eligant bona.

CAPUT III.

DE TERTIA PROPOSITIONE PELAGII.

Item recitatum est quod in libro suo Pelagius posuit, in die iudicii, iniquis et peccatoribus non esse parcendum, sed æternis eos ignibus exurendos. Quod adeo fratres moverat, ut objiciendum putaretur, quod ita dictum est, tanquam omnes peccatores æterno essent supplicio puniendi, non eis exceptis qui funtamentum habent Christum, quamvis superædificent ligna, frænum, stipulam, de quibus dicit Apostolus: Si cujus opus exustum fuerit, detrimentum patietur, ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem. Sed cum respondisset Pelagius, hoc secundum Evangelium se dixisse, ubi dicitur de peccatoribus: *Isti ibunt in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam*, nullo modo potuit Christianis iudicibus Evangelica et Dominica displicere sententia, nescientibus, quid in verbis de libro Pelagii prolatis moverit fratres, qui disputationes ejus vel discipulorum ejus audire consueverunt, quando, his absentibus, qui libellum contra Pelagium sancto Episcopo Eulogio dederunt, nullus urgebat, ut peccatores per ignem salvandi ¹ a peccatoribus æterno supplicio puniendis aliqua exceptione distingueret, et eo modo intelligentibus iudicibus cur fuerit illud objectum, si nollet distinguere, merito culparetur.

Quod autem addidit Pelagius: Et si quis aliter credit, Origenista est; hoc acceperunt iudices, quod revera in Origene dignissime detestatur Ecclesia; idem ² quod etiam illi, quos Dominus dicit æterno supplicio puniendos, et ipse Zabulus, atque angeli ejus, post tempus licet prolixum, purgati liberabuntur, et sanctis cum Deo regnantibus societati beatitudinis adhærebunt. Hoc ergo Synodus dixit, alienum non esse ab Ecclesia, non secundum Pelagium, sed potius secundum Evangelium, quod tales iniqui et peccatores æternis ignibus exurentur, quales tali supplicio dignos iudicat Evangelium, et quod detestabiliter cum Origene sentiat, qui dixerit aliquando eorum finiri posse supplicium, quod Dominus dixit æternum.

De illis vero peccatoribus, quos dicit Apos-

tolus, exusto eorum opere, tanquam per ignem salvos futuros, quoniam nihil Pelagio de his evidenter objectum est, nihil iudicaverunt. Quapropter, qui dicit iniquos, et peccatores, quos æterno supplicio veritas damnat, aliquando inde posse liberari, non inconvenienter Pelagius cum Origenistam vocat; sed rursus, qui nullum peccatorem in Dei iudicio misericordia dignum existimat, quod vult, ei nomen imponat, dum tamen et hunc errorem Ecclesiastica veritate non recipi intelligat, iudicium enim sine misericordia fiet illi qui non fecit misericordiam. Quomodo autem fiat hoc iudicium, difficile in Scripturis sanctis comprehendi potest.

³ Modis enim multis significatur quod uno modo futurum est: namque aliquando dicit Dominus, adversus eos quos in suum regnum non recipit, ostium se clausurum, clamantibusque illis et dicentibus: *Aperi nobis, in nomine tuo manducavimus et bibimus, et cætera quæ illos dicere scriptum est, se responsurum: Nescio vos, qui operamini iniquitatem*. Aliquando iussurum se commemorat, ut qui noluerunt eum regnare, sibi adducantur et interficiantur coram illo. Aliquando venturum se dicit cum Angelis suis in majestate sua, ut congregentur ante eum omnes gentes, et dividat eas, et alios ponat ad dexteram quorum bona opera commemorat, et reportet in vitam æternam; alios ad sinistram, quibus bonorum sterilitatem imputans, eos æterno igne condemnet. Aliquando servo nequam, pigro, qui pecuniam ejus neglexit impendere, vel etiam hominem inventum in convivio, non habentem vestem nuptialem, jubet, ligatis manibus et pedibus, mitti in tenebras exteriores. Aliquando, susceptis quinque prudentibus, ostium contra stultas alias quinque virgines claudit. Hæc, et si quid est aliud, quod in præsentiam non occurrit, de iudicio dicuntur futuro, utique non in uno, vel quinque, sed in multis exercendo. Nam si unus esset qui de convivio, quod non habebat vestem nuptialem, in tenebras iussus est mitti, non continuo sequeretur, et diceret, *Multi enim sunt vocati, pauci vero electi*, cum potius, uno projecto atque damnato, multi in domo remansisse videantur. Sed de iis omnibus ⁴ non quantum satis est disputare per-

NOTE SUAREZ.

¹ Edit. Paris. operum S. August. legit *salvandos*. (Not. Edit.)

² Forte *id est*.

³ Hic incipiebat caput 4.

⁴ Forte *nunc*, vel dele *non*, nam destruit sensum.

longum est. Hoc tamen breviter possum dicere, sine præjudicio (quod in pecuniariis rationibus dici solet) mollioris discussionis, unum aliquem iudicii modum, qui est inscrutabilis nobis¹, servat, duntaxat in præmiis et pœnis diversitate meritorum, multis per Scripturas sanctas significari modis. Quod autem huic causæ, de qua nunc agitur, satis est: si dixisset Pelagius omnes omnino peccatores æterno igne et æterno supplicio puniendos, quisquis iudicium id approbasset, in seipsum primitus sententiam protulisset. Quis enim gloriabitur se mundum esse a peccatis? Quia vero nec omnes dixit, nec quosdam, sed nec indefinite posuit, et hoc secundum Evangelium se dixisse respondit, vera quidem sententia Episcopali est confirmata iudicio. Sed adhucne aliquid sentiat Pelagius, non apparet, et, post hoc etiam Episcopale iudicium, non impudenter inquiritur.

CAPUT IV.

DE PROPOSITIONE QUARTA PELAGIO OBJECTA.

Objectum est illud Pelagio tanquam in suo libro scripserit, malum nec in cogitationem venire. Respondit autem: Hoc non ita posuimus, sed diximus debere studere Christianum ne male cogitet. Quod, sicut decuit, Episcopi approbaverunt. Quis enim dubitat malum cogitari non oportere? Et revera² in suo libro ad malum, cujus ita legitur, nec cogitandum, quod in hac intelligi solet, malum ne cogitari debere quidem. Hoc autem qui negat, quid aliud dicit, quam debere cogitari malum? Quod si verum esset, non diceretur in laude charitatis: *Non cogitat malum*. Venire tamen in cogitationem iustorum atque Sanctorum, Deo notum probe asseritur, quia cogitatio vocari solet,³ cum aliquid in mentem venit, etsi consensus non sequatur; cogitatio vero, quæ culpam contrahit, et merito prohibetur, con-

NOTE SUAREZ.

¹ Locus videtur corruptus, et videtur legendum, quem Deus servat duntaxat in præmiis, et pœnis pro diversitate meritorum retribuendis multis per scripturas sanctas significari modis. (Edit. Paris. legit servata.—Not. Edit.)

² Hæc clausula corrupta videtur, et forte sic est restituenda: *Et revera in suo libro ita legitur malum nec cogitandum, quod in hoc sensu intelligi solet, malum nec cogitari quidem debere*. Unde intelligitur, quam puro, et sincero affectu veritatis Augustinus procedat, interpretando

sensione non caret. Potuit ergo fieri ut mendosum codicem legerent, qui hoc ita objiciendum arbitrati sunt, tanquam Pelagius dixerit, malum nec in cogitationem venire, quod malum est. Quæ sententia profecto absurdissima est, cum enim mala reprehendimus, nisi cogitata verbis, enuntiare non possumus; sed illa, ut diximus, culpabilis appellatur cogitatio mali, quæ consensionem trahit; cum ergo et hanc Pelagii responsionem iudices approbassent,

CAPUT V.

DE QUINTA PROPOSITIONE OBJECTA PELAGIO.

Recitatum est aliud quod in suo libello scripsit, Regnum cœlorum etiam in veteri Testamento promissum. Ad quod Pelagius: Hoc et per Scripturas probare possibile est; hæretici autem in injuriam veteris Testamenti hoc negant. Ego vero Scripturarum auctoritatem secutus, dixi: Quoniam in Propheta Daniele scriptum est: *Et accipient sancti regnum Altissimi*. Quæ ejus accepta responsione, Synodus dixit: Neque hoc alienum est a fide Ecclesiastica.

Numquidnam ergo fratres nostros, ut etiam hoc inter cætera objicerent, sine causa verba ista moverunt? Non utique, sed veteris Testamenti nomen modis duobus dici solet; uno modo, secundum divinarum Scripturarum auctoritatem, alio secundum⁴ vulgarissimam consuetudinem. Paulus namque Apostolus dicit ad Galatas: *Dicite mihi* (⁵ inquit) *sub lege volentes esse, legem non* (⁶ vidistis?) *Scriptum est enim quod Abraham duos filios habuit, unum de ancilla, alterum de libera, quæ sunt allegoria*⁷; *hæc enim sunt duo testamenta, unum quidem in servitute generans, quæ est Agar. Sina enim mons est in Arabia, quæ conjuncta est ei quæ nunc est Jerusalem, serviens cum*

in bono sensu propositionem hominis hæretici, ubi verba commode id patiebantur, et nihilominus excusat delatores Pelagii, ut statim subiungit.

³ Alias etiam cum.

Vide comment. in tomo 28. (Not. Edit.)

⁴ Alias additur loquendi.

⁵ Superfluit.

⁶ Alias audistis?

⁷ Alias in allegoria. Melius per allegoriam, ut habet vulgata.

filiis suis; quæ autem sursum est Jerusalem, libera est, quæ est mater nostra. Cum ergo vetus Testamentum ad servitutem pertineat, unde etiam dictum est: *Ejice ancillam et filium ejus, non enim hæres erit filius ancillæ cum filio meo Isaac*; regnum autem cœlorum ad libertatem, quomodo etiam regnum cœlorum ad vetus pertinet Testamentum?

Sed quoniam, ut dixi, etiam sic solemus loqui, ut Scripturas omnes legis, et Prophetarum, quæ ante incarnationem Domini, ministrante auctoritate canonica, continentur, nomine Testamenti veteris nuncupemus, quis Ecclesiasticis litteris, vel mediocriter eruditus non¹ ignorat,² Scripturis illis promitti potuisse regnum cœlorum, sicut etiam illud Testamentum novum, ad quod pertinet regnum cœlorum? Certe enim in illis litteris apertissime scriptum est: *Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et consummabo domui Israel, et domui Jacob testamentum novum, non secundum testamentum quod disposui Patribus eorum, in die qua apprehendi manum eorum, ut educerem eos de terra Ægypti*. Hoc enim factum est in monte Sina. Tunc autem Daniel Propheta nondum erat, qui dixit: *Accipient sancti regnum Altissimi*. His enim verbis præmium non³ veteris, sed novi Testamenti prophetabat, sicut ipsum Christum venturum iidem prophætæ prænuntiaverunt, cujus sanguine dedicatum est Testamentum novum, cujus Testamenti ministri Apostoli facti sunt, dicente Beatissimo Paulo: *Qui idoneos nos fecit ministros novi Testamenti, non littera, sed spiritu, littera enim occidit, spiritus autem vivificat*.

NOTE SUAREZ.

¹ Vide comment. in tomo 28. (Not. Edit.)

² Melius ita.

³ Si quis attente consideret principia et errores Pelagii, non immerito verebitur ne aliquis error lateat sub verbis ejus, quæ in hoc capite expenduntur. Duobus enim modis intelligi potest regnum cœlorum esse promissum in veteri lege; uno modo, ut promissio facta intelligatur in virtute legis scriptæ, seu veteris Testamenti, id est, operibus legis factis virtute liberi arbitrii, et consequenter, ut intelligatur promissum tanquam conferendum in statu illius legis. Alio modo, potest intelligi esse promissum ut conferendum in statu novi Testamenti, et ratione operum, quæ tunc fieri poterant virtute gratiæ, quæ in fide Christi conferebatur. Prior sensus hæreticus est, posterior

In illo vero Testamento, quod quippe vetus dicitur, et datum est in monte Sina, non invenitur promitti apertissime, nisi terrena felicitas. Unde illa terra, quæ⁴ est populus introductus, et per eremum ductus, terra promissionis vocatur, in qua pax et regnum, et ab inimicis victoriarum reportatio, et abundantia filiorum, aut fructuum terrenorum, et si qua hujusmodi, sunt promissa veteris Testamenti: quibus etsi figurantur ad novum Testamentum pertinentia spiritualia, tamen qui propter illa terrena suscipit legem Dei, ipse est hæres veteris Testamenti: ea quippe secundum vetus Testamentum promittuntur, atque tribuuntur, quæ secundum hominem veterem concupiscuntur. Quæ autem illic ad novum Testamentum pertinentia figurantur, novos homines quærunt. Neque nesciebat enim quid loqueretur tantus Apostolus, qui duo testamenta in ancilla et libera, allegorica significatione, distincta esse dicebat, veteri filios carnis, novo filios promissionis attribuens: *Non qui filii carnis* (inquit) *hi filii Dei, sed filii promissionis deputantur in semine*. Filii ergo carnis pertinent ad terrenam Jerusalem, quæ servit cum filiis suis, filii autem promissionis ad eam quæ sursum est, liberam matrem nostram in cœlis æternam. Unde perspicitur qui ad regnum terrenum, et qui pertineant ad regnum cœlorum. Istam⁵ distinctionem, qui etiam illo tempore pro Dei gratia intelligentes, filii promissionis effecti sunt, novi Testamenti hæredes in occulto Dei concilio deputati sunt, etiamsi vetus Testamentum, pro temporum distributione divinitus datum populo veteri, congruenter ministraverunt.

catholicus et verus, ut partim in materia de Incarnatione dictum est, partim in sequentibus dicitur. Pelagius vero, cum peccatum originale neget, et meritum tribuat operibus liberi arbitrii ex sola virtute et merito illius, consequenter cogitare potuit, et fortasse cogitavit, præmium regni cœlorum æque pertinuisse ad vetus Testamentum sicut ad novum, imo etiam æque ad legem naturæ, sicut ad legem gratiæ. Augustinus vero, licet hoc recte præviderit, et hanc ipsam distinctionem in ea, quam aliis verbis declarat, intendat, nihilominus Pelagio non tribuit errorem, quem suis verbis non satis explicuit, sed veritatem ipsam secundum se spectatam declarat. Et ita est facilis tota doctrina Augustini in hoc capite.—⁴ *In quam*.
⁵ Videtur deesse *juxta*, vel quid simile.